

szennyvíztisztító telep területén, az őszi vetésben közepes és rossz megfigyelési viszonyok között késő bronzkori edénytöredékeket találtunk. Itt a vizenyős részből kissé kiemelkedő, mintegy 200×100 m nagyságú területen a leletek egy új, eddig ismeretlen régészeti lelőhelyet rajzolnak ki.

A terepbejáráson részt vettek: Tokai Zita Mária régész és Spolár Erika múzeumi asszisztens.

TOKAI ZITA MÁRIA

292. Solt, Kál (Kalimajor) (KÖH 27196)

(Bács-Kiskun megye) U, Á, Kk

A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Központ Magyar Őstörténeti Témacsoportjának egyik kijelölt célja a honfoglalás kori régészeti leletkataszter felújítása, a benne szereplő adatok folyamatos ellenőrzése, hitelesítése és online adatbázisban való közreadása. Az MTA BTK Régészeti Intézetének munkatársai e programhoz kapcsolódóan kezdtek hozzá a Solt külterületén fekvő kalimajori lelőhely kutatásához. A munka kijelölt célja az volt, hogy körülhatárolja a korábban itt megtalált régészeti lelőhelyet.

A lelőhely Solttól D-re, a Duna közvetlen közelében fekvő Teleki-kastély kertjében található. A kastély egy, a Duna árteréből kiemelkedő, nagy méretű, É–D-i irányú hordalékhalmon épült. Az árvizektől védett sziget vagy félsziget jellegű dombot a helyi népnyelvben temető hátnak nevezték, melyen a kastély építése során, az 1920-as években „rengeteg csontvázat találtak”. 1966-ban a kastély É-i oldalán a közművezetékek cseréje során szintén találtak csontvázakat.

2014. szeptember 1–30. között folytattuk a lelőhely kutatását. A feltárás során 3 szelvényt nyitottunk és összesen 25 régészeti objektumot tártunk fel. Az 1. szelvényt az 1966-ban megbolygatott területen nyitottuk, s abban megtaláltuk a közművezetékeket, míg a visszatöltött földben 13–14. századi kerámiatöredékeket, középkori fémtárgyakat (többek közt egy csikószabla maradványait) és szórvány csonttöredékeket is sikerült fellelnünk; azonban *in situ* régészeti objektumot nem sikerült megfigyelnünk. A 2. és a 3. szelvényt az 1. szelvénytől É-ra, attól pár m-re, a kert területén nyitottuk meg úgy, hogy a kert fainak gyökérzetét ne bolygassuk meg. E két szelvényben a felső, tömött, iszapolt rétegben csak két objektum foltját sikerült megfigyelnünk, melyek az ott talált leletek alapján egy 13–14. századi településhez, a területre lokalizálható elpusztult Kál (Kiskall) faluhoz tartoztak. A szelvényekben szórványosan újkőkori edénytöredékek is előkerültek. Az öntéstalaj eltávolítása után rajzolódott ki a 11. századi sírok foltjai. A 2. és a 3. szelvényben összesen 15 sírt sikerült feltárnunk. A temetkezések É–D-i sorokat alkottak. Az elhunytakat Ny–K-i tájolású, általában lekerekített téglalap alakú sírgödörbe, nyújtott helyzetben, a hátukra fektették. A fentebb említettől két sír kialakítása tért el: a 8. sír esetében a sírgödör K-i vége összeszűkül, s a gödör formája szorosan követte az egymás mellé helyezett lábszárak vonalát; míg a 12. sírnál a sírgödör padkás kialakítását is sikerült megfigyelni a bontás során. Maguk a sírgödör mélysége változatos volt: a legsekélyebbekben elhelyezkedő vázak közvetlenül a 0,7 m mélységben megfigyelt objektumfoltok alatt kerültek elő; míg a mélyebbek esetében akár további fél m-es mélységet követően értük el ezt a szintet. A feltárt temető rész szerkezete megfelel a nagy sírszámú, 10–11/12. századi; valamint a 11. században nyitott falusi temetőkének. A feltárt sírok jelentős része melléklet nélküli

volt. A legáltalánosabb mellékletek a 11. századi közösségekre jellemző S-végű karikaékszerek voltak, előkerültek továbbá egyszerű karikaékszerek is, valamint két sírban (15. és 23. sír) ezüstgyűrűt találtunk. Az egyik darab ún. álvásírásos gyűrű, míg a másik darab elkalapált végű sodrott ezüstgyűrű volt. A gyűrűk, valamint a 7. sírban talált ásványi eredetű és aranyfóliás gyöngyök a 11. századra keltezhetőek, ami egyúttal a temető részlet korát is meghatározza.

A lelőhely hitelesítése sikeresen lezárult. Kiderült, hogy azon a kiemelkedő dombon, melyre a Teleki-kastélyt építették, egy nagy kiterjedésű Árpád-kori temető volt egykoron. A kutatásunk során a temető használatának kezdetét és pontos végét sem tudtuk megállapítani, mivel az általunk feltárt emlékek kivétel nélkül arra utalnak, hogy a temető 11. századi szeletét sikerült feltárnunk. Mindebből adódóan továbbra is kérdéses marad, hogy egy olyan temető töredéke került-e elő a lelőhelyen, melyet már a 10. században megnyitottak; vagy egy olyané, amit csak a 11. században kezdtek használni az itt élők. E kérdés, a megítélésünk szerint nem is biztos, hogy a későbbiek során kideríthető lesz, hiszen a hitelesítő feltárásunk alapján nyilvánvaló, hogy a temető központi magja a mai kastély helyén lehetett; vagyis azt az építéskor jórészt szétrombolták. A temető rész további kutatását pedig a kastélykert dús növényzete nehezíti; így nagyobb léptékű kutatásokra csak a kert átalakítása esetén nyílna lehetőség.⁸⁰

Munkatársak: Petkes Zsolt, Türk Attila (MÖT), Soós Rita (SzTE), Merva Szabina (RI). Konzulens: Takács Miklós.

LANGÓ PÉTER

293. Somogybükkösd határa (Somogy megye) R, Kö

Csurgói kistérségben a szélessávú optikai körzethálózat fejlesztés projekthez kapcsolódó földmunkákkal párhuzamosan az MNM NÖK munkatársai régészeti szakfelügyeletet végeztek. Ennek során Somogybükkösd határában két helyszínen régészeti érintettséget tapasztaltunk.

Havas Boldogasszony templom (KÖH 84493): 2014. május 7-én a 3. szakaszon, Somogybükkösd belterületén a templom domb K-i oldalán néhány középkori kerámiatöredéket találtunk a kábelárokából kiásott földben, ám hozzájuk tartozó régészeti jelenség nem mutatkozott az árok profiljában.

Szőlőhegy (KÖH 87219): 2014. június 19-én a 4. szakaszon, Somogybükkösd külterületén, a faluból É felé kivezető út mentén, egy névtelen vízfolyásra meredeken lejtő É–D-i domb gerincén, régészeti megfigyelés során egy objektumot tapasztaltunk, melyet a géppel ásott árok kettévágott. Itt egy késő rézkori (badeni kultúra) gödör jelentkezett, melynek dokumentálását elvégeztük, a belőle napvilágra került kerámiatöredékeket és köeszközt elcsomagoltuk. Ez a régészeti jelenség egy új, korábban ismeretlen lelőhelyhez tartozik.

A szakfelügyeletet végezte: Tokai Zita Mária régész és Spolár Erika múzeumi asszisztens.

TOKAI ZITA MÁRIA

80 A feltárás ismertetése: Langó Péter, Petkes Zsolt és Soós Rita: Beszámoló a Solt-Kalimajor lelőhelyen folytatott kutatásról. In: Balogh Csilla, Petkes Zsolt, Sudár Balázs és Zsidai Zsuzsanna: ...in nostra lingua Hringe nominant. Tanulmányok Szentpéteri József 60. születésnapja tiszteletére. Budapest–Kecskemét 2015, 201–220.